

Looie

Maartje Roman
van de molen

CLEMENS WISSE

Clemens Wisse

MOOIE MAARTJE
VAN DE MOLEN

Uitgeverij Zomer & Keuning

Van Clemens Wisse verschenen bij Uitgeverij Zomer & Keuning eerder o.a.:

De jonge weduwe van Reggezate

Het dagboek van de boerin

Het wasmeisje van Zuiderhove

De erfgenaam van de Weeshoeve

Terug naar Lindenhove

ISBN 9789401908658

ISBN e-book 9789401908665

NUR 344

© 2016 Uitgeverij Zomer & Keuning

Postbus 13288, 3507 LG Utrecht

Omslagontwerp Liesbeth Thomas, t4design

www.zomerenkeuning.nl

Alle rechten voorbehouden

HOOFDSTUK 1

Het is 7 augustus 1889 als de wieken van molen De Vink in de vreugdestand gezet zijn. Molenaar Koos Welter had daar alle reden toe, want zijn vrouw Betje is die ochtend bevallen van een kerngezonde dochter. Ze hebben haar Maartje genoemd. De moeder van de molenaarsvrouw is aan de beurt, want hun drie jaar geleden geboren zoontje heet Jantje en is vernoemd naar de vader van Koos.

Toen de echtelieden het maanden geleden over de naam van het tweede kindje hadden, ontstond er enige verwarring.

‘Jij wilt ons kindje vernoemen naar je moeder als het een meisje wordt, maar je moeder heet toch Marte en niet Maartje, of zie ik het nou verkeerd?’ Koos keek haar enigszins verbaasd aan.

‘We hebben het er nooit over gehad, maar ik zal het je uitleggen,’ zei Betje. ‘De doopnaam van moeder is Maartje, maar dat was kennelijk te ingewikkeld voor haar jongere zusjes, want die verbasterden haar naam tot Marte en zo is het tot op de dag van vandaag gebleven.’

Nu ligt de kleine Maartje rustig te slapen in het door Koos getimmerde kribbetje dat op een plank boven het voeteneind van de bedstee staat.

Jantje van drie is dolblij met zijn zusje en hij staat te sprin-

gen van vreugde. ‘Kom uit bed, moe! Jij bent toch ook blij dat zusje door de ooievaar gebracht is,’ zegt hij enthousiast.

Om de plotselinge komst van Maartje te verklaren hebben Betje en Koos de aloude ooievaar van stal gehaald.

‘Begrijp jij nou, pa, waarom moessie niet uit bed komt?’ Met deze vraag klampt Jantje zijn vader aan, die eens pools-hoogte komt nemen hoe het met de kraamvrouw gaat.

‘Ja, dat begrijp ik heel best, want moe moet nog een poosje in bed blijven tot haar been genezen is.’

‘Heeft moessie dan een zeer been?’ Jantje snapt het niet.

‘De ooievaar heeft een stukje uit haar been gebeten toen hij Maartje kwam afleveren.’

‘Wat gemeen!’ Jantje krijgt een kleur van verontwaardiging. ‘Je vertelde dat je het raam opengezet hebt om de ooievaar binnen te laten. Had dat maar niet gedaan!’

‘Maar dan zouden we nu geen Maartje hebben.’ Koos heeft het met een glimlach om zijn mond gezegd en daar leidt Jantje uit af dat pa niet echt kwaad is. Nou, hij wel, hoor!

‘Ik vind die ooievaar maar een gemeen rotbeest!’ En tot moeder: ‘Doet het erg zeer, moe?’

‘Niet zo erg, hoor! Kom maar hier, dan mag je Maartje even een zoentje geven.’

Vroedvrouw Neel Spruyt komt binnen en jaagt vader en zoon het kamertje uit. ‘Moeder moet rusten,’ zegt ze. Maar Jantje wil de vroedvrouw, die door iedereen ‘tante Neel’ genoemd wordt, wel even duidelijk maken hoe hij over de ooievaar denkt.

‘Vind jij het ook niet gemeen, tante Neel, dat de ooievaar een stuk uit het been van moessie gebeten heeft?’

‘O, het is weer zover, hoor,’ mompelt Neel. Ze ergert zich steeds weer aan dergelijke zotte verzinsels van ouders. ‘Moe is gevallen toen ze het kindje door het open raam aannam

van de ooievaar' is ook zoiets zots, zij het minder wreed dan die bijtende ooievaar.

'Wat vind je er nou van, tante Neel?' dringt Jantje aan. Papa lacht erom, wat hij heel raar vindt, maar tante Neel zal wel net zo kwaad zijn als hijzelf.

'Ja, wat vind ik ervan?' reageert Neel hoofdschuddend. Ze kan tegenover de kleine jongen de ouders niet voor leugenaar zetten, maar ze moet op de prangende vraag van het kind, dat haar met een rood koppie verwachtingsvol aankijkt, wel een passend antwoord geven. 'Ik vind het ook gemeen, hoor!' zegt ze dan maar. Ze aait de kleine over zijn bolletje en zegt dat hij maar met zijn blokken moet gaan spelen. 'Straks zal ik een beker lekkere chocolademelk voor je maken,' belooft ze hem.

Als ze Koos even later elders in de molen tegen het lijf loopt, krijgt die de wind van voren. 'Wat heb je nou weer voor een onzinverhaal opgehangen, Koos?' vraagt ze met een strenge blik in haar ogen. 'Kon je niks beters verzinnen dan die onzin over een bijtende ooievaar? Je begrijpt toch wel dat je die kleine jongen daarmee de stuipen op het lijf jaagt. Hij is helemaal van streek, heeft medelijden met zijn moessie en is woedend op de ooievaar. Een ooievaar is een prachtig beest en jij zorgt ervoor dat je zoontje een hekel aan die vogel krijgt. Waar zit jouw verstand?'

'Maar wat moet ik dan zeggen?' Koos wil niet per se gelijk krijgen, maar dan moet Neel wel met wat beters komen.

'Zeg dan bijvoorbeeld dat moessie warm moet blijven om Maartje de borst te kunnen geven als ze honger heeft. Als moessie koud is, krijgt het kindje het ook koud.'

'Ja, dat lijkt me wel wat met dit weer,' lacht Koos. Het is begin augustus en de mussen vallen van het dak van de hitte, en dan zou moessie het koud hebben?

'Ja, lach jij maar!' Neel beseft dat ze zelf ook een onzinnig verhaal ophangt en gaat vlug door met haar werk.

Op de Leyhove, de boerderij die op een steenworp afstand van de molen ligt, is de vreugdestand van de wieken niet onopgemerkt gebleven. Tijdens het middagmaal begint boer Klaas Bos erover.

‘O, dan is het kennelijk zover,’ meent boerin Trijntje. ‘Ik ben benieuwd wat het geworden is, een jongen of een meisje.’

‘Als vrouwen al een jongetje hebben, zoals Betje, hopen ze meestal op een meisje, heb ik gehoord. Dat was bij jou toch ook zo?’

‘Ik ben gelukkig met onze twee jongetjes, hoor Klaas!’ Trijntje meent ook wat ze zegt, maar als je in haar hart kijkt, moet ze Klaas gelijk geven. Daarom trouwens niet getreurd, want misschien krijgt ze na Bertje en Japie nog alleen maar meiden. ‘Ik ga gauw eens kijken of Betje weer zo’n mooi kindje gekregen heeft.’

Bertje, haar oudste van drie, spitst zijn oren. ‘Mag ik dan mee om naar het kindje te kijken, moe?’ vraagt hij en dan brabbelt Japie van anderhalf: ‘Ik ook kindje kijken.’

‘Buurvrouw moet nog wat rusten, maar over enkele dagen gaan we erheen, tenminste als het niet waait en de molenwieken stilstaan.’ Bij draaiende wieken twee kleine jongetjes in de gaten houden, vindt ze te riskant. Ze griezelt nog als ze terugdenkt aan die keer toen een klasgenootje door de wieken van de molen werd geraakt en op slag dood was. De school en het dorp waren in rouw gedompeld. Dagenlang waren de schoolkinderen van streek en de kleintjes in haar klas moesten door juffrouw Vroman worden afgeleid. Zijzelf was toen een van die kleintjes, maar ze herinnert zich het tragische ongeval alsof het gisteren was.

Als de kinderen naar bed zijn, praten Trijntje en Klaas nog na over de blijde gebeurtenis op de molen.

‘Jij leeft altijd erg met Betje mee, hè?’ zegt Klaas en Trijntje knikt.

‘Betje en ik werden als dochters van rijke boeren altijd verzocht op verjaarsfeestjes van andere boerendochters, en omdat we nogal dicht bij elkaar woonden, werden we hartsvriendinnen. Dat is ook zo gebleven na alles wat er sindsdien met Betje gebeurd is.’

‘En dat is niet weinig.’ Zoals iedereen in het kleine dorp aan de Leye, weet ook Klaas, zij het niet tot in details, wat er toen gebeurd is.

‘Nee, net niet,’ beaamt Trijntje de uitspraak van haar man. ‘Ik had erg met Betje te doen toen zij halsoverkop moest trouwen met Koos Welter om de schande van ongehuwd moederschap enigszins te beperken. Ze waren in hun dolle verliefdheid te ver gegaan.’ Als ze terugdenkt aan die tijd steekt het gevoel van woede en medelijden de kop weer op. Woedend was ze op Gerrit Waalders, die zijn dochter zonder pardon de straat op schopte en haar vervolgens ontferde. Medelijden had ze met haar hartsvriendin, die haar toevlucht tot de molen zocht, de plaats waar molenaarszoon Koos Welter haar met open armen ontving.

Later hoorde ze dat de boer van de kapitale Meerhoeve, waar ze als kind zo vaak speelde, tot in het diepst van zijn ziel gekwetst was. Drie dochters had hij en uitgerekend de oudste, die had moeten trouwen met zijn opvolger op de hoeve, pleegde ontucht met de onbemiddelde zoon van molenaar Jan Welter.

‘Je had het net over het halsoverkop trouwen van Betje om de schande te beperken. Iedereen kon toen toch al op zijn klompen aanvoelen dat het een “motje” was.’

‘Dat wel, maar vlug trouwen is beter dan als ongehuwde moeder een kindje te moeten krijgen. Tegenover buitenstaanders kun je dan altijd nog beweren dat het een zevenmaands kindje was.’

‘Je zult wel gelijk hebben, schat. Wat ik me uit die tijd nog herinner is dat mijn kameraden stikjaloers waren op Koos,

want Betje was en is trouwens nog steeds een knappe meid.'

'En Koos een knappe vent met zijn donkere krullenkop. Hij had altijd een hekel aan een pet, die hij dan ook meestentijds in zijn zak frommelde. Hij was zich er mijns inziens toen al van bewust dat zijn krullenbol de meisjes aantrok.'

'Jou ook?' Klaas plaagt zijn Trijntje graag een beetje.

'Eerlijk gezegd wel, maar, in tegenstelling tot mijn vriendin Betje kon ik de verleiding weerstaan.'

'Natuurlijk kon je dat. Ik maakte toen immers veel indruk op jou.'

'Verbeeld je maar niks, jongetje!'

Maar dat laat Klaas niet op zich zitten. Hij trekt haar op zijn knie en dan moet ze 'genade' vragen. Terwijl veel zonen en dochters van rijke boeren aan elkaar gekoppeld worden, was dat bij Klaas en Trijntje niet het geval. Bij hen sloeg de vonk vanzelf over en hoefde er geen veeleisende vader aan te pas te komen, want beiden kwamen ze uit een geslacht van rijke boeren.

'Genade!' smeekt ze ten slotte benauwd als Klaas haar in een steeds steviger wordende greep houdt.

'Dan nog een zoentje!' besluit Klaas en daarna zitten ze nog een poosje te kussen en te knuffelen totdat Trijntje van zijn knie springt.

'Ik ben toch benieuwd of Gerrit Waalders deze keer wel bij zijn dochter op kraamvisite komt,' zegt ze.

'Ik meen me te herinneren dat hij na de geboorte van Jantje niets van zich heeft laten horen.'

'Dat herinner jij je goed, Klaas. Betje was daardoor erg teleurgesteld. Ze had geaccepteerd dat zij door haar vader onterfd was, Koos was haar meer waard dan die hele erfenis. Maar dat haar vader geen enkele belangstelling meer voor haar en haar kindje had, bezorgde haar huilbuien.'

'Je bent nogal op de hoogte. Heeft Betje jou dat allemaal verteld?'

‘Natuurlijk! Betje was en is een van mijn beste vriendinnen. Ze wist en weet dat ze bij mij en bij haar moeder haar nood kan klagen als het haar te veel wordt.’

‘Ik vind het allemaal best, hoor schat, als je maar oppast je niet te veel te laten meeslepen in haar zorgen en verdriet. Je moet wel mijn vrolijke en zorgeloze vrouwtje blijven. Maar nu krijg ik slaap.’

Ze kijkt op de klok en knikt. ‘Je hebt gelijk. Ik krijg ook slaap, maar ik zal eerst de pap nog even opwarmen, dan kunnen we daarna bidden en gaan slapen.’

‘Ik hoop dat we gauw in slaap vallen, want na de hitte van vandaag is het in de bedstee waarschijnlijk bloedheet.’ Klaas rekt zich uit en gaapt eens flink. Hij heeft er al eens over gedacht een ledikant in die kamer te zetten en er met warm weer in te gaan slapen. Maar als hij er met Trijntje over begint kijkt zij bedenkelijk, want zij vindt het in de bedstee zo lekker knus, vooral in de winter.

Gerrit en Marte Waalders zitten op de avond van 7 augustus aan de koffie in het achterhuis van de Meerhoeve. Het is daar aangenaam koel, want de dikke muren van de oude hoeve houden de ergste warmte buiten.

‘Ik was vandaag bij Betje, Gerrit. Zij is bevallen van een meisje.’

‘En dat vertel je me nou pas?’

‘Ik heb gewacht tot vanavond, want nu hebben we de tijd om er samen rustig over te praten.’

‘Vertel me dan eerst maar of alles goed is.’ Met dit verzoek laat de boer even merken dat hij nog enig gevoel in zijn stugge en onverzettelijke lijf heeft.

‘Met moeder en kind gaat het goed. Natuurlijk is Betje wel moe, maar zij en Koos zijn heel blij met de geboorte van een meisje. Koos noemt het een rijkeluiswens.’

‘Jaja, rijkeluiswens.’ Gerrit schudt zijn hoofd en zegt maar

niet hoe hij over die uitdrukking van zijn opgedrongen schoonzoon denkt.

‘Weet je naar wie ze de kleine vernoemd hebben?’

‘Ze zal wel Mientje heten en vernoemd zijn naar de moeder van die molenaarszoon. Zijn vader Jan was al eerder aan de beurt.’

‘Dat klopt, maar nu ben ik aan de beurt.’

‘Heet ze Marte?’

‘Nee, Maartje, zoals ik als klein kind heette, weet je wel.’

‘O!’ Meer heeft opa Waalders er niet over te zeggen. Het stelt opoe Marte teleur, temeer daar hij aanvankelijk wat belangstelling toonde.

‘Het is zo’n mooi en lief klein meisje met haar ronde bolletje.’ Marte probeert haar stugge echtgenoot mild te stemmen, maar het is water naar de zee dragen. Hij verdiept zich alweer in de marktberichten en toont daarmee aan dat hij het onderwerp als voldoende besproken beschouwt.

Gerrit Waalders, ze is al vele jaren met hem getrouwd, maar echt eigen wordt ze nooit met hem. Ze komt zelf uit een milieu van rijke boeren en ze weet dat in heel haar familie vaders wil wet is. Boerinnen zijn goed voor het maken van lekkere boter en kaas en het krijgen van kinderen, maar ze moeten zich niet bemoeien met de keuze van de partners van hun kinderen, want dat is een mannenaangelegenheid. Voor Betje had Gerrit al een vadsige, rijke boerenzoon op het oog. Ze verafschuwde de knul met zijn pokdalige gezicht en bolle ogen. Gelukkig voor Betje kwam het niet zover dat ze ook daadwerkelijk aan die vent gekoppeld werd. Ze koos bijtijds voor de knappe molenaarszoon. Dat ze zich daarmee een boel ellende op de nek haalde, nam ze op de koop toe, want zij, Marte, weet dat haar kind nachtmerries kreeg bij de gedachte aan verkering met die afschuwelijke Fried de Leeuw. Ze zou zeker doodongelukkig met die knul geworden zijn. Nu is ze ontferd en verstoten, maar gelukkig

met haar molenaarszoon en kindertjes.

Dat de breuk met haar vader voor de gevoelige Betje erg pijnlijk is, heeft Marte al zo vaak gemerkt. De keren dat ze geprobeerd heeft Gerrit te bewegen vrede met zijn dochter te sluiten zijn ontelbaar. Hij is stug en hard, maar is hij ook echt gevoelloos? Ze weet wel zeker van niet. Hij is haar destijds opgedrongen en ze heeft nooit van hem gehouden, hoogstens respect en waardering voor hem gehad, maar hij houdt wél van haar. Dat uitspreken zal hij nooit doen, maar al zijn stugheid en norske optreden ten spijt, laat hij het haar wel voelen. Ze moet toch nog eens proberen hem te bewegen naar de molen te gaan.

‘Leg die krant eens even neer, Gerrit, want ik heb je nog iets te vragen.’

‘Vragen staat vrij,’ reageert hij, het blad neerlegend.

‘Zou je de strijdbijl niet eens willen begraven, Gerrit? Laten we deze week samen naar ons nieuwe kleinkind gaan kijken. Dat hebben we toch ook gedaan bij de geboortes van de kinderen van Anna en Greet.’

‘Onze jongere dochters hebben ons niet te schande gemaakt, zoals Bet. Je weet hoe ik erover denk, en toch vraag je me steeds weer toenadering te zoeken.’

‘Omdat ik dat zo graag wil, jongen.’

‘Kan wel zijn, maar ik wil het niet. Je weet best dat ik er ook een hekel aan heb dat jij je nog steeds met haar bemoeit, maar ik wil je niet tegenhouden. Vraag mij niet hetzelfde te doen. Toen zij alle regels van gehoorzaamheid en fatsoen aan haar laars lapte, heb ik mijn handen van haar afgetrokken en daar komt geen verandering in.’

‘Betje is gelukkig met Koos en haar kindertjes, maar de breuk met jou doet haar elke dag weer pijn.’

‘Wie zijn gat brandt, moet op de blaren zitten.’

‘Je bent zo hard, Gerrit!’

‘Ik ben niet hard, maar consequent. Voor Anna en Greet

heb ik ook boerenzoons met een verzekerde toekomst gezocht en zijn zij zo ongelukkig?’

‘De jongen die je voor Betje op het oog had, is een griezel met zijn vadsige lijf en bolle ogen. Ons kind zou met die vent doodongelukkig geworden zijn.’

‘Flauwekul. Zeur me niet aan mijn kop met liefde en zo, want die is gauw over als er geen brood op de plank is. Met Fried de Leeuw had zij wat dat betreft een zorgeloze toekomst gehad.’

‘Zorgeloos? Daar denken wij dan verschillend over, Gerrit. Maar ik ga de pap opwarmen, want het is tijd om daarna te gaan bidden en slapen. Ik ben een beetje moe van al het gekissebis.’

Op de Leyhove zit het gezinnetje van Klaas en Trijntje Bos aan het middagmaal. Het is vier dagen na de geboorte van Maartje Welter en het is droog en windstil.

‘Ik ga vanmiddag op kraamvisite bij Betje, Klaas. Ik ben benieuwd of het weer zo’n mooi kindje is als Jantje destijds.’

‘Kraamvisite’ zegt kleine Bertje niets, maar het woord ‘kindje’ des te meer. ‘Mogen Japie en ik mee, moe?’

‘Ja, jullie mogen mee, want de wieken van de molen staan stil en dus kunnen er geen ongelukken gebeuren.’

Bertje is drie en hij weet wel zo ongeveer wat het betekent een pasgeboren kindje te gaan bekijken. Toen een tante een kindje gekregen had, werd hij verwend met warme chocolademelk en een beschuitje met zoetheid. Een feest en dus verheugt hij er zich bij voorbaat op. Hij probeert zijn enthousiasme op zijn bijna twee jaar jongere broertje over te brengen, maar hij wordt afgeremd door vader Klaas.

‘Straks mag je weer praten, maar het is nu tijd om te eten en je moet je broertje ook rustig zijn papje laten opeten, hoor!’

De molenwieken gaan in vreugdestand, want de mooie Maartje is geboren!

Het leven van Maartje, een molenaarsdochter die opgroeit in de late negentiende en vroege twintigste eeuw, gaat lange tijd over rozen. Totdat zij de leeftijd bereikt om met een jongen te gaan verkeren. Haar schoonheid blijft niet onopgemerkt bij de jongemannen van het dorp, die letterlijk vechten om haar aandacht. Maar de jongen op wie Maartje haar oog laat vallen, blijkt nu juist boven haar stand.

Mooie Maartje van de molen is een historische boerenroman van meesterverteller **Clemens Wisse**. De auteur heeft al vele romans geschreven die zich afspelen in en om het Groene Hart, waar zijn eigen wortels en zijn hart liggen. Wisses soepele verteltrant, romantische inborst en oog voor detail zijn een feest voor liefhebbers van streekromans.

Z&K

ISBN 978 94 0190 865 8 NUR 344

9 789401 908658

www.zomerenkeuning.nl